

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

1-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/1 (6) – 2026

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> «НА ЭТОМ СЪЕЗДЕ ИДЕЙНОМУ РАЗБРОДУ НУЖНО ПОЛОЖИТЬ КОНЕЦ», ИЛИ КАК СОЮЗ АРХИТЕКТОРОВ УЗБЕКИСТАНА НАЧАЛ МЫСЛИТЬ	11-17
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTON VA JANUBIY KOREYA O'RTASIDA OG'IR SANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHIDAGI O'RNI	18-21
<i>Muminov Azizbek Ziyoviddinovich</i> JIZZAX VILOYATI JOYLASHGAN TABIIY OBYEKT LARNING TARIXIY-GEOGRAFIK TASNIFI VA TURISTIK SALOHİYATI	22-27
<i>Ne'matov Xumoyun To'liqin o'g'li</i> SHOHRUX MIRZO VA USMONIYLAR O'RTASIDAGI DIPLOMATIK ALOQALAR TARIXI	28-33
<i>Khudoyorov Noyibjon Maripjonovich, Ruziboev Samandarbek Sobirjon o'g'li</i> THE POLICY OF DEKULAKIZATION AND CONFISCATION OF PEASANT HOUSEHOLDS IN KAZAKHSTAN, 1929–1933.....	34-43
<i>Шамшетдинова Дилафруза Исмайлловна</i> ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС И ТРАНСФОРМАЦИЯ КУЛИНАРНЫХ ТРАДИЦИЙ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ КАРАКАЛПАКСТАНА (1960-1980 ГГ.).....	44-48

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Kasimova Gulyar Axmatovna, Xaydarova Durdona Shuxratjon qizi</i> DAVLAT TIBBIY SUG'URTASI MEXANIZMIDA DORI-DARMON XARIDLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	49-56
<i>Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li</i> AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINI RIVOJLANTIRISHNING KO'P OMILLI EKONOMETRIK MODELI: OLS VA ARDL TAQQOSLASH	57-64

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYALARINING IJTIMOIIY-SIYOSIY VA AXLOQIY MUAMMOLARI	65-71
<i>Jo'rayev Ahmad Muhammadiyevich</i> TASAVVUF TA'LIMOTIDA DINIY BAG'RIKENGLIK VA MILLATLARARO TOTUVLIK MASALALARI	72-78
<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevna</i> TASAVVUFNING FALSAFIY JIHATLARI XUSUSIDA.....	79-84
<i>Ibraximova Dilorom Saloydinovna</i> RAQAMLI MUHITDA ESTETIK IDROKNING XUSUSIYATLARI.....	85-88
<i>Muxammadiyeva Oliy Narzullayevna</i> OILA INSTITUTINI MUSTAHKAMLASH KONSEPSIYASI - OILA VA JAMIYAT IJTIMOIY BARQARORLIGINING MEZONI.....	89-92

<i>Matchanova Barno</i>	
MAFKURA VA MILLIY MAFKURA TUSHUNCHALARI:	
MAZMUN-MOHİYATI VA IJTIMOİY FUNKSIYALARI.....	93-98
<i>Uraqov Nodirbek Boboqulovich</i>	
BAG'RIKENGLIK G'OYASINING TASAVVUFİY-FALSAFIY TAHLILI	
(Maxdumi A'zamning "Risolai tanbeh ul-ulamo" asari asosida).....	99-104
<i>Raxmatov Alisher Obidovich</i>	
IJTIMOİY FALSAFADA INTEGRATSIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	105-108
<i>O'sarkulov Oybek Murodilovich</i>	
MILLIY IDENTIKLIKNING TRANSFORMATSIYASI VA IJTIMOİY INTEGRATSIYA:	
O'ZBEKISTONDAGI KOREYS DIASPORASI TAJRIBASI.....	109-115
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i>	
VOLTERNING "BAG'RIKENGLIK HAQIDA" ASARIDA JAN KALASNING QATL	
ETILISHI VA UNING OQIBATLARINI AKS ETTIRILISHI	116-121
<i>Shadmonova Zebiniso Amrulloevna</i>	
OILA SHAXS KAMOLOTINING ASOSIY IJTIMOİY MUHITI VA JAMIYAT	
BARQARORLIGINING OMILI SIFATIDA.....	122-126
<i>Idiboyev Abror Jamolovich</i>	
JAMIYAT IJTIMOİY-MA'NAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA - YOSHLAR	
HUQUQIY TARBIYASINING O'RNI	127-130
<i>Ahmadjonov To'liqinbek Akramjon o'g'li</i>	
RAQAMLI OLAMNING YOSHLAR ONGIGA TA'SIRI.....	131-136
<i>Sodiqov Islombek Otabek o'g'li</i>	
RAQAMLI MADANIYAT TUSHUNCHASI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	137-141
<i>Abdurahimov Ravshanbek O'ktam o'g'li</i>	
HUQUQIY DEMOKRATIK JAMIYAT QURISH SHAROITIDA YOSHLAR HUQUQIY	
ONGINING SHAKLLANISH OMILLARI	142-146
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Duvlaeva Nozigul Xolmuxammat qizi</i>	
INGLIZ VA O'ZBEK MATNLARIDA STILISTIK TASVIR VOSITALARI	147-151
<i>Зикруллаева Хусния Бахтияровна</i>	
СТРУКТУРА, ПРОИСХОЖДЕНИЕ И НОРМАТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ	
ЗАИМСТВОВАННЫХ ТЕРМИНОВ В УЗБЕКСКОМ	
НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОМ ТЕКСТЕ.....	152-156
<i>Turdiyeva Dilorom Soliyevna</i>	
PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR INCLUSIVE LEARNING	157-162
<i>Eshmurotov Umidjon Temurovich</i>	
INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI AFORIZMLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	163-167
<i>Avlayeva Saida Bozorovna</i>	
INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA COVID-19 PANDEMIYASI SHAROITIDA	
SHAKLLANGAN KISHILAR JAMOALARINI IFODALOVCHI NEOLOGIZMLAR.....	168-172
<i>Ubaydullaeva Dilfuza Akmal qizi</i>	
JURNALISTLARNI TAYYORLASHDA NUTQ MADANIYATI KOMPETENSIYALARINING	
STRUKTURASI	173-181

<i>Alimova Shaxnoza Yaxshiboyevna</i> ASSOTSIIATIV TAJRIBA PSIXOLINGVISTIKA USULI SIFATIDA	182-187
<i>Xudayberganov Nizomaddin Uktambay o'g'li, Mansurova Shaxinabonu Najmiddin qizi</i> O'ZBEK TILIDA SON VA SIFAT SO'Z TURKUMLARINI POS TEGGLASH ASOSIDA O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH TAMOIYILLARI	188-193
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдуллаева Дильдора Эльмуродовна</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СТАРТАП ПРОЕКТЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН НА ПРИМЕРЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКСЕЛЕРАТОРОВ И ИНКУБАТОРОВ.....	194-198
<i>Fayzullayeva Shaxlo Jumanioz qizi</i> THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF INCLUSION OF COPYRIGHT OBJECTS IN INTERNATIONAL TRADE.....	199-204
<i>Qalandarov Aminjon Amondullayevich</i> KORPORATSIYALARDA AFFILLANGAN SHAXSLAR INSTITUTINING HUQUQIY TABIATI VA TARTIBGA SOLINISHI	205-212
<i>Uralov Sarbon Sardorovich</i> JINOYAT-PROTSESSUAL QONUNCHILIKDA VIDEOKONFERENSALOQA ORQALI TERGOV HARAKATLARINI TARTIBGA SOLISHNING UMUMIY SHARTLARI	213-218
<i>Xolmirzayev Muhsin Shavqiddin o'g'li</i> KRIMINOLOGIK PROGNOZLASHDA ANIQ FANLAR VA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEKNOLOGIYALARI YUTUQLARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	219-225
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> XORIJIY (CHET EL) VA MAHALLIY (MILLIY) INVESTITSIYA TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY TAVSIFI, ULARNING BOZOR IQTISODIYOTIDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.....	226-232
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> ATOM ENERGIYASINING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI	233-240
<i>Asadov Shahridin Faxriddin o'g'li</i> FUQAROLIK HUQUQIDA XIZMATLARNING HUQUQIY TABIATI: KONSALTING XIZMATLARI MISOLIDA.....	241-243
<i>Абдужонпоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> НЕСАНКЦИОНИРОВАННЫЙ ДОСТУП И ХИЩЕНИЕ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ С ПЛАСТИКОВЫХ КАРТ: УГРОЗЫ, МОДЕЛИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ И КОМПЛЕКСНЫЕ МЕРЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ.....	244-253
<i>Хасанов Турсунпулат Шавкатжон ўғли</i> МЕЖДУ АЛГОРИТМОМ И ЗАКОНОМ: ПРОБЛЕМА ПРАВОВОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ СМАРТ-КОНТРАКТОВ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ	254-259
<i>Kadirova Moxigul Xamitovna</i> ZAMONAVIY DAVLAT BOSHQARUVI VA ADOLATLI SUD-HUQUQ TIZIMI	260-262
<i>Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna</i> UCHINCHI RENESSANS SHAROITIDA VATANPARVARLIK G'OYASINING MA'NAVIY-HUQUQIY MOHIYATI (O'zbekiston tajribasi va xorijiy yondashuvlar qiyosida).....	263-269

<i>Shagilov Pulatbek Koptleuovich</i> JAMOAT XAVFSIZLIGIGA TAJOVUZ QILUVCHI HUQUQBUZARLIK LARGA QARSHI KURASHISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLARINING TAJRIBASI TAXLILI	270-276
<i>Kubaeva Ismigul Farkhod qizi</i> PARTY AUTONOMY VS CONSUMER PROTECTION IN INTERNATIONAL E-COMMERCE: THE CASE OF UZBEKISTAN IN COMPARATIVE PERSPECTIVE	277-283
<i>Нормуродова Азиза Азимжон кизи</i> ПОНУЖДЕНИЕ ЛИЦА К ВСТУПЛЕНИЮ В ПОЛОВУЮ СВЯЗЬ: ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЪЕКТИВНОЙ СТОРОНЫ ПРЕСТУПЛЕНИЯ.....	284-295
<i>Toshpo'latov Islom Otavulla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KADRLAR BILAN ISHLASH SIYOSATIDA MA'NAVIY- MA'RIFIY ISHLAR VA UNI ICHKI ISHLAR ORGANLARI TIZIMIGA TA'SIRI	296-301
<i>Аллашова Шийринай Турсынбаевна, Каримова Мадина Мирзаджоновна</i> ВИКТИМНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ЖЕРТВ БЫТОВОЙ ПРЕСТУПНОСТИ И ЕГО ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ	302-307
<i>Lutfullayeva Feruza Boboqulovna</i> HUQUQIY DAVLAT KONSEPSIYASINING ZAMONAVIY NAZARIY YONDASHUVLARI	308-312
<i>Abdugaffarov Davronbek Dilshod o'g'li</i> SHARTNOMALARNI AMALGA OSHIRISH USTIDAN SAMARALI PARLAMENT NAZORATI: O'ZBEKISTONDA XALQARO TIJORAT SHARTNOMALARIDA TARAFLARNING ERK MUXTORIYATINI KUCHAYTIRISH.....	313-317
<i>Jalilov Ravshanjon Abdukayumovich</i> INSON A'ZOLARI VA TO'QIMALARINING NOQONUNIY AYLANMASI: JINOIY-HUQUQIY VA QIYOSIY TAHLIL	318-329
<i>Muxtorov Muhammad Amin Mirkomil o'g'li</i> MULK HUQUQINI MUHOFAZA QILISH ICHKI ISHLAR ORGANLARINING FAOLIYATI.....	330-337
<i>Karimov Ulugbek Hakimjonovich</i> LEGAL FOUNDATIONS OF PROSECUTORIAL SUPERVISION IN ENSURING THE ALLOCATION, USE, AND PROTECTION OF LAND PLOTS IN THE AGRARIAN SECTOR OF UZBEKISTAN	338-343
<i>Mirabdullayev Maqsudjon Mahmudjon o'g'li</i> MASHINALI O'QITISH USULLARI ASOSIDA XOSTNING XAVFSIZLIGINI BAHOLASH, MODEL VA ALGORITMLARINI ISHLAB CHIQISH.....	344-349
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li, Dauletbaeva Aynur Baxramovna</i> OILAGA QARSHI JINOYATLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNING OLDINI OLISH.....	350-354
<i>Tillayev Ikrom Rustamjonovich</i> HUQUQBUZARLIK LAR PROFILAKTIKASINI BELGILAB BERUVCHI UMUMIY VA SOHAVIY-HUQUQIY HUJJATLAR TAHLILI	355-362
<i>Xoshimova Nilufar Zafarjon qizi</i> O'ZBEKISTONDA MEHNAT MUNOSABATLARIDA MIGRATSIYA MUNOSABATLARI.....	363-366

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Rahmonova Nilufar Najmiddin qizi BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI FORSAYT TADQIQOT METODLARI ASOSIDA KREATIV KOMPETENSIYALARI TA'LIM TRAYEKTORIYASINI TASHKIL ETISH	367-371
<i>Abdurasulova Dilrabo Tolkunjon qizi</i> KOMPARATIVISTIKISTIK YONDASHUV TALABALARNING MADANIYATLARARO KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK ASOSI SIFATIDA.....	372-380
<i>Таджиходжаева Эльвира Рашидовна</i> ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КАТЕГОРИЯ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НЕПРОФИЛЬНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ.....	381-387
<i>Ravshanova Gulnoza Burxonovna</i> 5-SINF O'QUVCHILARINING ANTROPOMETRIK TOTAL KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH BO'YICHA TADQIQOT BOSHIDA OLINGAN NATIJALAR TAHLILI.....	388-393
<i>Mirzaakhmedova Makhliyo Yuldashevna</i> THE IMPACT OF AUTHENTIC MATERIALS ON TEACHING BUSINESS WRITING SKILLS TO ESP STUDENTS	394-400

Received: 03 January 2026

Accepted: 17 January 2026

Published: 30 January 2026

Article / Original Paper

ACTIVITIES OF INTERNAL AFFAIRS BODIES IN THE PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS

Mukhtorov Muhammad Amin Mirkamil ugli

Independent Researcher

Academy of the Ministry of Internal Affairs

Abstract. The article examines the role and participation of internal affairs bodies (law enforcement agencies) in the protection of property rights of individuals and legal entities from a civil law perspective. It analyzes constitutional guarantees of property rights, civil-law mechanisms of their protection, as well as the powers and functions of internal affairs bodies in this field. Particular attention is paid to assessing the activities of these bodies within the framework of direct and indirect participation in civil law relations, including the analysis of proprietary and obligation-based methods of protection, as well as contractual and non-contractual mechanisms for safeguarding property rights. Based on the analysis of current legislation and scholarly sources, the article substantiates the need to improve the role of internal affairs bodies in ensuring effective protection of property rights.

Keywords: property right, protection of property rights, internal affairs bodies, civil law protection, proprietary remedies, obligation-based protection, powers of state authorities, offences against property, civil law relations, law enforcement activity.

MULK HUQUQINI MUHOFAZA QILISH ICHKI ISHLAR ORGANLARINING FAOLIYATI

Muxtorov Muhammad Amin Mirkomil o'g'li

Ichki ishlar vazirligi akademiyasi

mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada fuqarolar va yuridik shaxslarning mulk huquqini himoya qilishda ichki ishlar organlarining (IIO) tutgan o'rni va ishtiroki fuqarolik-huquqiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Muallif mulk huquqining konstitutsiyaviy kafolatlari, fuqarolik qonunchiligida nazarda tutilgan himoya mexanizmlari hamda ichki ishlar organlarining mazkur jarayondagi vakolatlari va funksiyalarini kompleks yoritadi. Maqolada IIOning mulk huquqini himoya qilishdagi faoliyati bevosita va bilvosita fuqarolik-huquqiy munosabatlar doirasida baholanib, ashyoviy-huquqiy va majburiyat-huquqiy himoya usullari, shuningdek, shartnomaviy va shartnomaviy bo'lmagan himoya mexanizmlari tahlil etiladi. Ilmiy manbalar va amaldagi qonunchilikka tayangan holda, mulk huquqini himoya qilish sohasida ichki ishlar organlari faoliyatini takomillashtirish zarurati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: mulk huquqi, mulk huquqini himoya qilish, ichki ishlar organlari, fuqarolik-huquqiy himoya, ashyoviy-huquqiy usullar, majburiyat-huquqiy himoya, davlat organlarining vakolatlari, mulkka qarshi huquqbuzarliklar, fuqarolik-huquqiy munosabatlar, huquqni muhofaza qilish faoliyati.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI1Y2026N52>

Fuqarolar va yuridik shaxslarning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini himoya qilish davlatning zimmasidagi asosiy vazifalardan biridir. Bunda fuqarolar va yuridik shaxslarga tegishli bo'lgan mulk huquqini himoya qilish ham alohida o'rin tutadi. Zero, O'zbekiston Respublikasining 2023-yil 1-maydan kuchga kirgan yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi 41-moddasi har kimga mulkdor bo'lish huquqini beradi va bunda ushbu

shaxsga nisbatan muayyan talab yoki senzni nazarda tutmaydi. Shunday ekan fuqarolar va ular timsolida yuridik shaxslarning mulkdor bo'lishi muayyan huquqlarni ham yuzaga keltirishi anglatadi va bu huquqlarning eng muhim jihatlar Konstitutsiyada nazarda tutilgan. Jumladan, Konstitutsiyaning 65-moddasi uchinchi qismida “xususiy mulkning daxlsizligi” hamda “mol-mulk sudning qaroriga asoslanmagan holda mahrum etish mumkin emasligi” belgilangan. Bu esa navbatida davlat va uning organlari oldiga fuqarolar va yuridik shaxslarning mulk huquqini ta'minlash, qo'riqlash va himoya qilish burchini qo'yadi.

Ta'kidlash lozimki, subyektiv fuqarolik huquqlari va majburiyatlarining manbai, ba'zi mualliflar aytganidek, insonning ehtiyojlari va manfaatlaridir va huquq bilan, o'z navbatida, insonning normal hayot faoliyati va ijtimoiy munosabatlar tartibga solinadi [1]. Fuqarolar va yuridik shaxslarda mulkning mavjudligi davlatning farovon rivojlanishidan dalolat beradi. Mulk huquqlarini davlat tomonidan himoya qilish, shubhasiz, qonunchilikni o'z ifodasini topishi va davlat tuzilmalarining umumiy burchi sifatida ahamiyatiga ega bo'lishi kerak. Ushbu majburiyatlar bajarish ko'lamini jihatidan farq qiladi. Ba'zi davlat idoralari uchun mulk huquqini himoya qilish ularning asosiy vazifalarini bajarishda ixtiyoriy tarkibiy qism bo'lsa, boshqalari uchun bu ustuvor vazifadir. Ichki ishlar organlari (bundan buyon matnda IIO deb yuritiladi) faoliyatining ustuvor yo'nalishlari juda keng bo'lib, qonuniylik va xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan. O'zbekiston Respublikasining 2016-yil 16-sentyabrdagi O'RQ-407-son “Ichki ishlar organlari to'g'risida”gi qonunning 4-moddasi o'n uchinchi xatboshisida IIO faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida “jismoniy va yuridik shaxslarning mol-mulkini qo'riqlash” nazarda tutilgan. Fuqarolik qonunchiligiga ko'ra, fuqarolik-huquqiy munosabatlarning har bir subyekti mulk huquqiga va ushbu mol-mulkiga nisbatan daxlsizlik huquqiga ega hisoblanadi. Konstitutsiyaviy qoidalarni amalga oshirish orqali IIO fuqarolarning mulkiy sohadagi huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishni ta'minlaydi[2].

S.A. Muratova, Yu.S.Smerdinaning fikricha “mulk huquqi va boshqa mulkiy huquqlarni himoya qilish subyektlariga huquqni muhofaza qilish organlari kiradi, ular orasida IIO muhim rol o'ynaydi. Ularning ushbu sohadagi vakolatlariga quyidagilar: mulkiy huquqlarni, shuningdek boshqa ashyoviy huquqlar amalga oshirish bilan bog'liq jinoyatlar va ma'muriy huquqbuzarliklarni aniqlash, oldini olish va ogohlantirish kiradi”[3].

Shaxsning huquqiy maqomi haqiqatan ham e'lon qilingan asosiy tamoyillarni aks ettirmaydi: mulkdor davlatga bog'liq hisoblansa, aksincha davlatga mulkdorga bog'liq bo'lmaydi. Hozirgi vaqtda qonunda davlat organlari, shu jumladan IIO fuqarolar va yuridik shaxslar mulk huquqini himoya qilishda ishtirok etadigan aniq holatlar belgilangan. Biroq, shunga qaramay, bunday muhofazani huquqiy tartibga solishni o'z ichiga oladigan umumiy konsepsiya mavjud emas. Mazkur konsepsiyaning mavjud emasligi, birinchi navbatda, davlat boshqaruv tizimidagi huquqiy tartibga solishning kamchiliklari bilan izohlanadi. O.V.Makarov va N.N.Deryuga to'g'ri ta'kidlashganidek, davlatning ijro etuvchi faoliyatining buzilishi fuqarolik huquqlarining amalga oshirilishiga salbiy ta'sir qiladi. Bu vaziyatda mulkdor davlat organlariga yordam va ko'mak so'rab murojaat qilganda esa, kutilgan samara olinmaydi[4]. Ma'muriy qonunchilik davlat hokimiyati organlari faoliyati sohasida fuqarolik qonunchiligidan ustun bo'lganligi sababli, davlatning qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi tuzilmalari insonning ehtiyojlari va murojaatiga yetarli darajada javob bermaydi.

Muammoning yechimi davlatning mulkiy huquqlarni qamrab olgan subyektiv fuqarolik huquqlarini himoya qilishda ishtirok etish bo'yicha umumiy majburiyatini va bunday ishtirok

etish natijasida yuzaga keladigan ma'muriy-huquqiy protseduralarni belgilashda ko'rinadi. Ushbu qoida, o'z navbatida, IIO faoliyatiga tegishlidir. IIOning fuqarolik-huquqiy munosabatlar ishtirokchilarining subyektiv mulkiy huquqlarini himoya qilishdagi ishtiroki, jismoniy va yuridik shaxslarga ularning qonuniy mulkiy huquqlarini amalga oshirishda yordam berish, bizning fikrimizcha, mulk huquqlarini "to'g'ridan-to'g'ri" himoya qilish sifatida tavsiflanishi mumkin. IIOning mulk huquqini himoya qilish funksiyalarini bajarish jinoyat-protsessual va ma'muriy tartibga solishning ustunligi bilan murakkab xarakterga ega hisoblanadi. Bunga mulkka nisbatan huquqbuzarliklarning oldini olish, bartaraf etish, aniqlash va ochish, jinoyatchilarga qarshi profilaktika choralari ko'rish va boshqalar kiradi.

V.V. Chernikov mulkni himoya qilish sohasidagi IIOning sakkizta aniq yo'nalishini (funksiyalarini) aniqlaydi: 1) huquqiy tarbiya; 2) profilaktika (ogohlantirish) faoliyati; 3) mulkka tajovuz qilgan jinoyatlar va huquqbuzarliklarni aniqlash (belgilash); 4) mulkka nisbatan ma'muriy jazolanadigan tajovuzlar holatlarida ish yuritish; 5) mulkka qarshi jinoyatlar bo'yicha surishtiruv va dastlabki tergov bo'yicha ish yuritish; 6) mulkiy qilmishlar bo'yicha alohida ma'muriy ishin ko'rib chiqish va hal qilish; 7) mulkka nisbatan ma'muriy jazolanadigan tajovuzlar holatlarida jazoni ijro etish; 8) mulk huquqlarini himoya qilish sohasida faoliyat yurituvchi davlat va jamoat tuzilmalariga yordam berish[5].

V.V.Chernikov tomonidan taklif qilingan yo'nalishlarga yana bir narsani qo'shish mumkin – umuman mulkni qo'riqlash. IIOning davlat hokimiyati subyekti sifatida faoliyatining ushbu yo'nalishlari demokratik davlatni shakllantirish jarayonida, shaxsning asosiy huquq va erkinliklarining e'lon qilingan ustuvorligini amalga oshirishda, mulk huquqlarining barcha qonuniy belgilangan kafolatlarini ta'minlash bo'yicha davlat siyosatining yo'nalishi, mulkchilikning barcha shakllarini himoya qilish sohasida davlatning rolini kuchaytirishda alohida ustuvorlik kasb etadi. Bundan tashqari, bugungi kunga qadar ushbu muammo bo'yicha muhim tadqiqotlar o'tkazilmagan. Yuridik fanda E.P.Boush, I.M.Ilinskaya, V.N.Argunov va shu kabi boshqa olimlar o'z asarlarida IIO faoliyatini faqat bilvosita fuqarolik-huquqiy munosabatlar prizmasi orqali aks ettirganlar.

IIOning mulk huquqlarini fuqaroviy-huquqiy muhofazasida ishtirok etishini o'rganish ularning fuqaroviy-huquqiy tusdagi mulkiy munosabatlarida bevosita ishtirok etadigan davlat organlari sifatidagi roli va ahamiyatini to'g'ri aniqlashga yordam beradi[6].

Ushbu munosabatlar o'ziga xos xususiyatlarga ega hisoblanadi, chunki muhofaza subyektlaridan biri vakolatga IIO ham ega sanaladi. Mulkchilikka oid ijtimoiy munosabatlarini tartibga solishning fuqarolik-huquqiy metodi, iqtisodiy va ijtimoiy mavqeyidan qat'i nazar, munosabatlar ishtirokchisi tomonidan taqdim etilgan mulkchilik shaklidan qat'i nazar, har bir subyektning boshqa huquqiy munosabatlar tizimida joylashishi mumkin bo'lgan iyerarxik darajadan qat'i nazar, kuchli va zaif tomonlarning huquqiy pozitsiyasini baravar asoslarga keltiradi[7].

Umuman olganda, mulk huquqini fuqarolik-huquqiy himoya qilish – bu ashyoviy huquqlar yordamida rasmiylashtirilgan munosabatlarni buzuvchilarga nisbatan qo'llaniladigan fuqaroviy-huquqiy usullari (choralari) majmui sanaladi. Fuqarolik huquqi fanida mulk huquqini himoya qilishning to'rtta guruhi mavjud. Mulk huquqini himoya qilish bo'yicha fuqarolik vositalarining birinchi guruhi mulk huquqini himoya qilishning ashyoviy-huquqiy usullaridan, ikkinchisi-majburiyat-huquqiy vositalaridan, mulk huquqini himoya qilish bo'yicha fuqarolik vositalarining uchinchi guruhi fuqarolik huquqining boshqa

institutlaridan kelib chiqadigan vositalarni shakllantiradi va to'rtinchi guruh – belgilangan huquqni tugatgandan keyin ham mulkdorning manfaatlarini himoya qiladigan usullardir.

IIOning mulk huquqini fuqaroviy-huquqiy muhofazasida ishtirok etishini tavsiflovchi va bunday himoya ta'rifini hisobga olgan holda, ushbu organlar o'zlarining o'ziga xos huquq subyektiligi doirasida mulkka tajovuzlarning oldini olish, ishonib topshirilgan mulkning xavfsizligini ta'minlash, muhofaza qilish, qo'riqlash va himoya qilish kabi holatlarga e'tibor qaratish lozim. va mulkiy huquqlarni himoya qilishga ko'maklashish, shuningdek IIO va ularning mansabdor shaxslari mulkiy huquqlarni himoya qilish faoliyatining fuqarolik-huquqiy ahamiyatini aniqlash lozim bo'ladi.

Xuddi shunday, mulk huquqini fuqaroviy-huquqiy muhofazasi mohiyatini uning usullari orqali aniqlash uchun, bunday ishtirok etish usullarini ko'rib chiqishda IIOning mulk huquqini fuqaroviy-huquqiy muhofazasi bo'yicha faoliyatining umumiy tavsifi berilishi mumkin.

IIOning mulk huquqini himoya qilishdagi ishtiroki qonunda mustahkamlangan turli usul va vositalardan foydalanish bilan birga amal qiladi. Fuqarolik-huquqiy himoya usullari (yoki muayyan sharoitlarga qarab himoya qilish) o'ziga xos xususiyatlarga ega va turli vaziyatlarda qo'llaniladi. Biz mulkiy huquqlarni himoya qilishda ashyoviy-huquqiy, operativ yoki boshqa himoya usullarining ahamiyatini istisno etmaymiz, albatta, chunki ularni qo'llash faqat qonun bilan belgilangan asoslarda amal qilishi mumkin. Muammo IIO tomonidan mulk huquqlarini himoya qilishda qay darajada foydalanilayotganida emas, balki ularning mohiyati va xarakterli xususiyatlarini aks ettiradigan ularning tasnifida ko'rinadi.

Shunday qilib, IIO faoliyatida mulk huquqini muhofaza qilishning ashyoviy-huquqiy usullarini amalga oshirish FKning 19-bobining vindikatsion va negator da'volari qoidalariga muvofiq o'z-o'zini himoya qilish orqali amalga oshiriladi. Ammo shuni yodda tutish kerakki, faqat yuridik shaxs huquqlaridan foydalanadigan IIO mustaqil ravishda vindikatsion yoki negator da'vosini berish huquqiga ega hisoblanadi. Aksincha, davlat mulkini saqlash va undan oqilona foydalanishni ta'minlash bo'yicha turli chora-tadbirlarni (ya'ni, muayyan darajada mulk huquqlarini himoya qilish bo'yicha faoliyat) amalga oshirish paytida yuridik shaxs maqomiga ega bo'lmagan IIO va bo'limlari tomonidan ham amalga oshirilishi mumkin[8].

IIO faoliyatida mulkiy huquqlarni himoya qilishning majburiyat-huquqiy usullaridan foydalanish IIO xodimlarining xatti-harakatlari natijasida fuqarolar va yuridik shaxslarning mulkiga yetkazilgan zarar natijasida (FKning 57-bobi), topilgan ashyoning mulkdori aniqlangan hollarda (FKning 192-194-moddalari) va boshqalar vaziyatlarda yuzaga keladi.

Ilgari IIOlari FKga muvofiq mulkni qo'riqlash bo'yicha shartnomalar tuzishgan. Endilikda bu vazifa Milliy gvardiyasi xizmatiga kiritildi va uning bo'linmalari majburiy himoya qilinadigan muhim va rejimli obyektlarni, shuningdek jismoniy va yuridik shaxslarning mol-mulkini qo'riqlaydi. Shunday qilib, hozirgi vaqtda IIOning mulkini qo'riqlash funksiyasi shartnoma asosida bajarilmaydi.

A.P.Sergeyevning nuqtai nazarini hisobga olgan holda, unga ko'ra, ashyoviy va majburiyat-huquqiy usullardan tashqari, mulk huquqlarini himoya qilishning boshqa usullarini ham ko'rib chiqish lozim[9], shuni ta'kidlash kerakki, IIO faoliyatida qo'llaniladigan ba'zi usullar bundan tashqari, bu xarakterli xususiyatlarga ega.

Yuqorida keltirilgan mulkiy huquqlarni himoya qilish konsepsiyasining keng talqinini hisobga olgan holda IIO faoliyatida qo'llaniladigan huquqni fuqarolik-huquqiy muhofazasi qilishning boshqa usullari fuqarolik huquqi subyektlariga ularning mulkiy huquqlarini himoya

qilishda yordam berishni o'z ichiga olishi kerak. Fuqaro, masalan, IIO ushbu mulkni noqonuniy ravishda sotib olgan (o'g'irlik) shaxsni aniqlamaguncha, o'g'irlangan mulkni qaytarish to'g'risida da'vo arizasi berish imkoniyatidan mahrum bo'ladi. IIOning tezkor harakatlari, deb yozadi M.G.Markova, ashyolarning noqonuniy faktik egalari aniqlashga yordam beradi, bu vindikatsion da'vosini berish uchun zaruriy shartdir[10]. Tergov harakatlari jarayonida jinoyat ishi fuqarolik da'vosini ta'minlash choralari ko'rish muhim vazifa hisoblanadi. IIO sug'urta da'volarining kelib chiqishi, mulkni o'g'irlash, transport vositalarini o'g'irlash, shaxsning harakatlarida jinoyat tarkibining mavjudligi yoki yo'qligi faktlari bo'yicha xulosalar beradi, ya'ni ular fuqarolik huquqi subyektlari tomonidan subyektiv mulk huquqini amalga oshirishga hissa qo'shadi.

Mulk huquqini himoya qilishning fuqaroviy- huquqiy usullarining mustaqil tashkiliy-huquqiy shakli sifatida ba'zi mualliflar birovning subyektiv mulk huquqini buzadigan harakatlarni bartaraf etishni, masalan, o'g'irlik sodir etgan shaxslarni hibsga olishni ajratib ko'rsatishadi. IIO boshqa birovning subyektiv huquqini himoya qilish (o'g'irlangan narsalarni egasiga qaytarish) uchun vaziyatga zudlik bilan aralashadi. Bartaraf etish turli vaziyatlarda amal qilishi mumkin: yo'l-transport hodisalari, tabiiy ofatlar sharoitida, yong'in sodir bo'lganda, mulk egalari yoki mulk xavfsizligi ishonib topshirilgan shaxslar vafot etgan taqdirda va shu kabilarda. Albatta, mulk huquqini himoya qilish usullarining bunday tashkiliy-huquqiy shakli fuqarolik huquqidan tashqari boshqa huquq sohalarini tartibga solish sohasiga ham tegishli bo'lishi mumkin. Biroq, ushbu huquqiy harakatlar mulk huquqini fuqaroviy-huquqiy muhofazasiga ham hissa qo'shishini inkor etib bo'lmaydi. Bu vindikatsion yoki negator da'volar uchun zarur shartlardir (FKning 229, 231-moddalari) va davlat kafolatlarini amalga oshirish uchun, masalan, tabiiy ofatlar yuz berganda mulkni rekvizitsiya qilishda (FKning 203-moddasi) va boshqalar.

IIOning mulk huquqini himoya qilishdagi bunday ishtiroki fuqarolik-huquqiy ahamiyatga ega bo'lgan bevosita harakatlarda (olib qo'yish, hibsga olish va boshqalar) yoki mulkdorning huquqlarini himoya qilish masalasini hal qilish uchun hujjatlarni tayyorlashda ifodalanishi mumkin. Bunday holda, IIO va ular xodimlarining mulk huquqini qo'riqlash va mulkka tajovuzlarni oldini olish va bartaraf munosabatlarini ta'minlashga qaratilgan harakatlari mavjud.

Shu sababli, biz IIOning fuqaroviy-huquqiy muhofazada yuqorida ko'rsatilgan ishtirokini fuqarolik tashkiliy-huquqiy mulkiy munosabatlarda ishtirok etish sifatida baholashimiz mumkin. Bunday malaka B.R.Topildiyev tomonidan berilgan ta'rif asosida amalga oshirilishi mumkin: "fuqarolik tashkiliy-huquqiy munosabatlari bu ularning ishtirokchilarining tengligi tamoyillariga asoslangan, fuqarolar va tashkilotlarning o'zaro munosabatlarini tartibga solish va qonun doirasida amalga oshiriladigan faoliyatini ifoda yetadigan huquqiy munosabatlar. davlat yoki o'z tashabbusini amalga oshirish"[11]. IIOning buzilgan huquqlarni muhofaza qilishda mulkdorga yordam berish bo'yicha faoliyati fuqaroviy-huquqiy ahamiyatga ega bo'lib, u maxsus huquq subyektligidan, ya'ni o'ziga yuklangan funksiyalar va vazifalarni bajarishdan kelib chiqadi, bunda mulk huquqini muhofaza qilish bo'yicha IIO faoliyatidagi "boshqa usullar" fuqarolik tashkiliy-huquqiy munosabatlar sifatida e'tirof etiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, IIOning ko'rib chiqilayotgan faoliyati quyidagilarga qaratilgan faoliyat sifatida qaralishi mumkin: 1) mulkni qo'riqlash va muhofaza qilish; 2) fuqarolik huquqining barcha subyektlarining qonuniy huquqlari va manfaatlarini himoya qilish. Masalan,

IIOning operativ boshqarish huquqiga berilgan davlat mulkidan foydalanish bo'yicha faoliyati, boshqa narsalar qatori, davlat mulkining saqlanishini ta'minlashga qaratilgan. Nazarimizda, yurisdiksiyasiz shaklning ta'rifi IIO tomonidan qo'llaniladigan mulk huquqini muhofaza qilish va qo'riqlash usullariga ham tegishli hisoblanadi. A.A.Ivanov "himoya huquqdor shaxsning o'zi (o'zini himoya qilish) harakatlari bilan, shuningdek boshqa shaxslarning harakatlari bilan biroq huquqdor shaxsning iltimosiga binoan amalga oshirilishi mumkin"[12]. Biroq, IIO faoliyatini masalan, IIOning mulkni muhofaza qilish funksiyalarini bajarish doirasida amalga oshirilgan yaroqsiz (o'z-o'zidan haqiqiy bo'lmagan) bitimlarni oldini olishda qanday tavsiflash mumkin? Ko'rinib turibdiki, uchinchi shaxslarning ham vakolatli davlat organlari, ham jismoniy va yuridik shaxslarning mulkiy huquqlarini himoya qilish bo'yicha harakatlari mulkdordan boshqa shaxslarning iltimosiga binoan ham amalga oshiriladi. Ushbu faktni tasdiqlash uchun FKda ko'rsatilgan talabsiz boshqalarning manfaati uchun harakatlar to'g'risidagi qonun normalari qonun bilan belgilanadi. Shu bilan birga, IIOning faoliyati FKning 826-moddasi ikkinchi qismining to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatmalari tufayli bironing manfaati uchun harakatlar sifatida tavsiflanmaydi.

Bizning fikrimizcha, mulk huquqini himoya qilish bilan bog'liq munosabatlarni keltirib chiqaradigan huquqiy fakt kabi mezon IIOning mulk huquqini fuqaroviy-huquqiy muhofazasida ishtirok etish masalalarini ko'rib chiqish uchun muhim amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi. Mulkka nisbatan himoya huquqiy munosabatlarning vujudga kelishi amaliyotini tahlil qilar ekanmiz, shuni ta'kidlash kerakki, fuqaroviy-huquqiy shartnomalar tuzish, deliktlar va davlat vakolatli organlarining mulk huquqlarini himoya qilish bo'yicha ularga yuklangan funksiyalar va vazifalarni amalga oshirish bo'yicha faoliyati asoslari hisoblanadi.

IIO bilan bog'liq majburiyatlar fuqaroviy-huquqiy munosabatlardan kelib chiqishi sababli, ularni majburiyatlar huquqining ayrim institutlari bilan o'xshashliklarni qayd etib, ularni alohida elementlarning nomuvofiqligi nuqtai nazaridan ko'rib chiqish tavsiya etiladi.

Umuman olganda, ushbu nuqtai nazarlarga rozi bo'lgan holda O.V.Ruchkin, yuzaga keladigan shartnomaviy munosabatlar pullik xizmatlar ko'rsatish bo'yicha majburiyat huquq institutining normalari bilan tartibga solinishi kerak, deb to'g'ri hisoblaydi.

IIVning turli bo'limlari ishtirokidagi bunday munosabatlarda, O.V.Ruchkinning so'zlariga ko'ra, davlat aralashuvi (tegishli vakolatli organlar tomonidan taqdim yetilgan) xarakterlidir, bu idoraviy ma'muriy va huquqiy tartibga solishda — buyruqlar, ko'rsatmalar, ko'rsatmalar, buyruqlar asosida va hokazo namoyon bo'ladi[13].

Mulk huquqlarini himoya qilish bo'yicha huquqiy munosabatlar, IIO faoliyatining boshqa shakllaridan farqli o'laroq, aslida ma'muriy va protsessual emas, balki fuqaroviy-huquqiy xususiyatga ega.

Ushbu huquqiy munosabatlarning mazmuni nafaqat subyektning o'zida, balki subyektlar o'rtasidagi munosabatlarda ham jamlangan. Ko'rib chiqilgan usulda IIOning mulk huquqini himoya qilish mulk va unga tenglashtirilgan haq evaziga xizmatlar kabi munosabatlarga asoslanadi. Aynan shunday munosabatlar fuqaroviy-huquqiy munosabatlarga xosdir va bu yerda asosiy tamoyil barcha subyektlarning huquqiy tengligidir. Agar tomonlar o'rtasida nizolar kelib chiqsa, ular faqat fuqarolik protsessida ko'rib chiqiladi.

IIO faoliyatida mulkiy huquqlarni fuqaro muhofazasining shartnomaviy bo'lmagan usullariga e'tibor berish zarurati IIO va ularning xodimlarining o'zlari bunday huquqiy munosabatlarning ishtirokchilari sifatida ishtirok etishlari yoki ularga nisbatan normalarning

turli subyektlar tomonidan qo'llanilishini ta'minlashlari bilan izohlanadi va mulk huquqlarining qonuniy kafolatlangan himoyasini amalga oshirish jarayoni ham hisoblanadi. Bunday usullarning paydo bo'lishi uchun IIOning o'ziga yuklangan funksiyalar va vazifalarni bajarish bo'yicha vakolatli faoliyati asos bo'lib xizmat qiladi.

IIO ko'pincha mulk huquqini himoya qilish bo'yicha shartnomaviy bo'lmagan munosabatlarning ishtirokchisiga aylanadi. Bu, odatda, IIOga yuklatilgan vazifalarni bajarish natijasida politsiya xodimlari boshqa odamlarning mulkiga zarar yetkazganda va kompensatsiya mexanizmi ishga tushirilganda, delikt majburiyatlarida namoyon bo'ladi.

IIO faoliyatida mulkiy huquqlarni himoya qilishning shartnomaviy bo'lmagan usullari muayyan xususiyatlarga ega va bizning fikrimizcha, S.E.Donsov tomonidan taklif qilingan mulk huquqini muhofaza qilishning shartnomaviy bo'lmagan usullari mazmuniga to'g'ri keladi[14].

Shuni ta'kidlash lozimki, shartnomaviy va shartnomaviy bo'lmagan mulk huquqlarini himoya qilishning fuqaroviy-huquqiy usullarini tasniflash an'anaviy ravishda majburiyatlarga nisbatan amalga oshirilgan.

Biz uchun amaliy qiziqish mulkka yetkazilgan zararni qoplash majburiyatlari, shuningdek ma'muriy hujjatlarni ochish, qabul qilish kabi huquqiy faktlar asosida yuzaga keladigan majburiyatlardir, chunki ular IIO faoliyatiga xosdir va shuning uchun ularning xususiyatlarini aniqlash, IIOning mulk huquqlarini himoya qilishdagi bunday ishtiroki fuqaroviy-huquqiy munosabatlardagi IIOning rolini o'rganishga to'liq yordam beradi, IIO faoliyatining ushbu jihatlarini batafsil qonuniy tartibga solish zarurati tavsiflanadi.

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, IIO faoliyatida qo'llaniladigan mulkiy huquqlarni himoya qilishning shartnomaviy bo'lmagan usullari bo'yicha, mulkka yetkazilgan zararni qoplash bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinadigan majburiyatlarning bajarilishini tushunish taklif etiladi, mulkdorning buzilgan huquqlarini muhofaza qilish orqali tiklashga hissa qo'shish huquqiy ahamiyatga ega hujjatlar va rol o'ynaydigan vakolatlarni amalga oshirish (holatlarga qarab: yoki qonun va nazoratdagi cheklovlar ularning bajarilishini nazorat qilish orqali amalga oshiriladi, yoki huquqni amalga oshirishdagi to'siqlar yo'q qilinadi) mulkdor tomonidan unga tegishli bo'lgan subyektiv huquqning amalga oshirilishida, shuningdek IIOning tezkor boshqaruvi huquqiga berilgan davlat mulkini himoya qilishda namoyon bo'ladi. IIO qonuniylik va tartibni ta'minlash vazifasini bajarib, shu bilan davlat, munitsipal va xususiy mulk obyektlarini saqlash bo'yicha o'z vazifasini bajaradi. Fuqaroviy-huquqiy muhofazasi fuqarolik qonunchiligida nazarda tutilgan va fuqaroviy-huquqiy munosabatlari subyektlarining mulkiy huquqlari buzilishining oldini olish va oldini olishga qaratilgan huquqiy vositalar majmuini anglatadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Макаров О.В. Общие положения гражданского права в деятельности органов внутренних дел [Текст]: учеб. пособие / О.В.Макаров, Н.Н.Дерюга. – Хабаровск, 2005. – 13 с.
2. Старосельцева М.М., Панфилова О.В. Деятельность органов внутренних дел в области гражданско-правовой охраны права собственности // Научный портал МВД России. 2018. – № 4. – С. 122.
3. Муратова С.А., Смердина Ю.С. Роль органов внутренних дел в защите права собственности и иных вещных прав // Научные форумы. 2014. – № 2. – 124.

4. Макаров О.В. Общие положения гражданского права в деятельности органов внутренних дел [Текст]: учеб. пособие / О.В.Макаров, Н.Н.Дерюга. – Хабаровск, 2005. – С.13-14.
5. Черников, В. В. Современная государственная система охраны собственности в России [Текст] / В. В. Черников. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 143 с.
6. Договорная форма регулирования финансово-хозяйственных отношений и охраны права собственности с участием органов внутренних дел [Текст] / под ред. проф. Р. Д. Боголепова. – М. : Статут, 2011.
7. Миронов, А. Н. Органы внутренних дел и их сотрудники как субъекты гражданско-правовых отношений [Текст] / А.Н. Миронов // Следователь. – 2009. – № 9. – С. 32-37.
8. Дерюга, Н. Н. Право собственности в деятельности органов внутренних дел [Текст] : учеб. пособие / Н. Н. Дерюга, О. В. Макаров. – Хабаровск, 2009. – 42 с.
9. Сергеев, А. П. Гражданское право [Текст]: учебник / А. П. Сергеев. – 2-е изд., перераб. и доп.; под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М.: Проспект, 2012. – Ч. 1. – 443 с.
10. Маркова, М. Г. Применение норм гражданского права о собственности в деятельности милиции [Текст] / М. Г. Маркова // Избранные работы: сб. статей. – СПб.: СПбУ МВД России, 2007. – 277 с.
11. Топилдиев В.Р. Фуқаролик ташкилий-ҳуқуқий муносабатларни тартибга солишнинг назарий ва амалий муаммолари: юрид. фан. док. дис. автореф. – Тошкент: 2019. – 12 б.
12. Иванов, А. А. Правовые средства защиты права частной собственности [Текст] / А. А. Иванов // Правоведение. – 2011. – № 6. – С. 71-86.
13. Ручкин, О. Ю. Организационно-правовые аспекты участия органов внутренних дел Российской Федерации в договорных обязательствах [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ручкин Олег Юрьевич. – М. : АУ МВД России, 2012. – 13 с.
14. Донцов, С. Е. Гражданско-правовые внедоговорные способы защиты социалистической собственности [Текст] / С. Е. Донцов. – М. : Юрид. лит., 2007. – 10 с.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).